

Medale i falerystyka prawnicza

105. rocznica powstania
Izby Adwokackiej w Lublinie

Medale i falerystyka prawnicza

Medale i falerystyka prawnicza

105. rocznica powstania
Izby Adwokackiej w Lublinie

Izba Adwokacka
w Lublinie

Lublin 2024

Spis treści

Ferdynand Rymarz	
Refleksje kolekcjonera	7
Bartosz Przeciechowski	
Słowo Dziekana na 105-lecie	11
Tomasz Markiewicz	
O wystawie i wydawnictwie na jubileusz lubelskiej Adwokatury	15
Medale i falerystyka prawnicza	
Katalog	19
ADWOKATURA	20
RADCOWIE PRAWNI	48
NOTARIAT	50
PROKURATURA POWSZECHNA	52
SĄDOWNICTWO POWSZECHNE	54
SĄD NAJWYŻSZY	60
SĄDOWNICTWO ADMINISTRACYJNE	70
KRAJOWA RADA SĄDOWNICZA	74
RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH	78
PAŃSTOWA KOMISJA WYBORCZA	80
TRYBUNAŁ GŁÓWNY KORONNY	82
TRYBUNAŁ KONSTITUCYJNY	84
TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ (TSUE)	94

**Z kolekcji sędziego Ferdynanda Rymarza
w 105. rocznicę powstania Izby Adwokackiej w Lublinie
oraz 100. rocznicę ustanowienia Oznaki Adwokackiej
Prawo–Ojczyzna–Honor**

Refleksje kolekcjonera

Patrząc z perspektywy czasu, wydaje się, że skłonność do gromadzenia przedmiotów ma charakter wrodzony, osobisty i objawia się już w najmłodszych latach. Nie wiem, czy w moim przypadku była to potrzeba posiadania rzeczy, zabawa czy jedno i drugie, ale wydaje się, że wpływ na to miały marzenia o czymś niezwykłym. Owe skłonności do zbierania niewielkich przedmiotów nie były działaniem świadomym, ukierunkowanym na coś konkretnego, dotyczyły wszystkiego, co można było znaleźć. Kolekcjonowanie „na poważnie”, jako świadome działanie służące potrzebie nauki i zaspokojeniu ciekawości świata, zaczęło się w moim przypadku w wieku szkolnym – od gromadzenia książek – i trwa nieprzerwanie do dziś. Udało mi się zebrać także niewielką kolekcję medali poświęconych Międzynarodowym Konkursom Pianistycznym im. Fryderyka Chopina i geniuszowi artysty. Na jednym z medali zamieszczono cytat z Norwida: „Rodem Warszawianin, Sercem Polak, A talentem świata obywatel”. Bez względu na rodzaj zbieranych przedmiotów skłonności kolekcjonerskie wymagają silnej woli, determinacji i oczywiście środków pieniężnych oraz, co może zaskakiwać, nadal jest to przywilej marzycieli.

Zbieranie nie jest łatwe. *Ars colligendi* – czyli sztuki kolekcjonowania – trzeba się ciągle uczyć.

Zwrócenie uwagi na medale prawnicze wynikało z zainteresowania historią i pragnienia wykonywania wolnego zawodu adwokata. Moje czynne wejście w historię adwokatury przypadło na lata 70.–80. ubiegłego wieku i znalazło wyraz w postaci opublikowania w „Palestrze” szkiców z dziejów lubelskiej Adwokatury oraz zaangażowania w prace samorządu adwokackiego na szczeblu okręgowym i naczelnym. Pierwszy medal, który pozyskałem, traktowałem jako pamiątkę uczestnictwa w Ogólnopolskim Zjeździe Adwokatów zorganizowanym w 1981 roku w Poznaniu, nie myślałem jednak wówczas o kolekcjonowaniu. Zjazd odbył się bez zgody władz państwowych, a sama łacińska dewiza dość wielkiego i ciężkiego medalu – *De noviter* (Na nowo) – wiele mówiła o ówczesnych nastrojach wolnościowych w adwokaturze (kat. 5). W 1984 roku otrzymałem także cenioną wówczas, ale bardzo skromną w wyrazie plastycznym, Złotą Odznakę Adwokatura PRL (kat. 3), która weszła w skład późniejszego zbioru, z legitymacją podpisaną przez Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej Marię Budzanowską.

Tradycje prawnicze Lublina, legenda Trybunału Koronnego i wiele istniejących w tym mieście pamiątek adwokackich tworzyły dobrą atmosferę do gromadzenia medali pamiątkowych. O kierunku prawniczym mojego zbioru zadecydowały okoliczności historyczne i zawodowe, w tym wykonywanie różnych zawodów i pełnienie urzędów prawniczych. Umożliwiało mi to pozyskanie medali najwyższych instancji sądowych i korporacyjnych, które wybijano w niewielkim nakładzie i przeznaczano dla specjalnych gości. Z czasem obudziła się we mnie pasja do powiększenia zbioru poprzez aktywny udział w aukcjach i licytacjach na giełdach numizmatycznych, w galeriach sztuki czy na platformie Allegro. Pozyskiwanie rzadkich okazów dostarczało mi wielkich emocji – radości i satysfakcji z wygrania i osiągnięcia celu lub przykrości w przypadku przegranej.

Tak powstała kolekcja obejmująca obiekty medalierskie i falerystyczne, które w perspektywie historycznej łączy wspólne pojęcie prawa – ukazuje ona dzieje prawniczych instytucji publicznych i ich rozwój lub regres, poszerza wiedzę w zakresie historii państwa, prawa i ustrojów społeczno-politycznych. Medale pamiątkowe o tematyce prawniczej podkreślają wagę i rangę wydarzeń historycznych, upamięniają różne jubileusze, opisują zasługi wybitnych osób i ich znaczenie dla losów wspólnoty zawodowej. Zbiór falerystyki obejmuje odznaki, które są przyznawane przez urzędy, instytucje lub stowarzyszenia jako znak honorowy wyróżniający nagrodzonego. Jako przykład mogą posłużyć Odznaka Adwokatura Zasłużonym przyznawana przez Naczelną Radę Adwokacką (kat. 4) oraz oznaki, popularnie nazywane znaczkami, określające przynależność organizacyjną lub zawodową.

Medalierstwo i falerystyka są dziedzinami kultury artystycznej i intelektualnej. Autorstwo medali będących niekiedy zminiaturyzowanymi dziełami sztuki powierzano często najwybitniejszym polskim artystom medalierom, a ich wykonanie – Mennicy Państwowej. Obie gałęzie twórczości są ponadto naukami pomocniczymi historii, jej źródłem i dyscypliną badawczą. Okazują się pomocne w badaniu kultury obyczajowej i umysłowej danej grupy społecznej. Szczególnie interesujące są medale z sentencjami łacińskimi, poszerzające wiedzę o fundamentalnych zasadach prawa.

Niniejsza kolekcja nie jest pełna. Brakuje w niej niektórych medali izb adwokackich (komplet posiada na przykład Okręgowa Rada Adwokacka w Szczecinie), nie ma w niej także Wielkiej Odznaki Adwokatura Zasłużonym. Na uwagę zasługuje jednak jej profil prawniczy, odrębność i rzadkość podkreślają z kolei medale najwyższych instancji sądowych, niełatwe do zgromadzenia.

Ile ważkich treści, idei i symboli może nieść falerystyka, ukazuje korporacyjna oznaka adwokacka, której 100-lecie obchodzimy uroczystość w 2024 roku, wraz ze 105. rocznicą powstania Izby Adwokackiej w Lublinie. Artystycznie wykonana oznaka – symbol adwokatury polskiej z dewizą „Prawo–Ojczyzna–Honor” – została wprowadzona na wniosek Naczelnej Rady Adwokackiej postanowieniem ministra sprawiedliwości z 12 stycznia 1924 roku na terenach obowiązywania Statutu Tymczasowego Palestry Państwa Polskiego (kat. 1). Ze względu na umieszczenie na oznace godła Rzeczypospolitej wymagała porozumienia z ówczesnym ministrem spraw wewnętrznych. Głównym motywem grawerskiej formy oznaki był symbol Orła Białego w koronie w kolorze spatynowanego starego złota na czerwonym emaliowanym tle, w otoczeniu złotego wieńca laurowego (po prawej stronie) i złotego wieńca dębowego (po lewej). Jej integralną częścią była umieszczona pod nią zielona rozeta. Oznaka była przypinana do fioletowej szarfki nakładanej na wizytowy ciemny garnitur, od lewego ramienia do prawego. Regulamin z 1 kwietnia 1924 roku określał warunki i sytuacje, w których noszenie szarfki z oznaką było obowiązkowe. Chodziło w szczególności o posiedzenia przed sądami wszystkich instancji oraz udział w uroczystościach o charakterze narodowym, społecznym i naukowym. Obowiązkiem adwokata było ponadto przypinanie oznaki podczas oficjalnych audiencji u prezydenta, marszałka sejmu i senatu, a także w innych okolicznościach o charakterze reprezentacyjnym. Oznaka Prawo–Ojczyzna–Honor była wzorowana na wcześniejszych już emblematkach sądownictwa polskiego, zaprojektowanych przez artystę grawera Stanisława Lipczyńskiego. Mowa tutaj o wprowadzonej w 1917 roku odznace Sądów Królewsko-Polskich (kat. 18) oraz obowiązującej od 1919 roku odznace Sądów Rzeczypospolitej Polskiej (kat. 19).

Wejście w życie prawa do noszenia oznaki adwokackiej wymaga krótkiego nawiązania do dziejów kształtowania się urzędowego stroju adwokatów. W XVIII–XIX wieku adwokaci występowali przed sądami i Trybunałem Koronnym w stroju polskim: aksamitnym bądź jedwabnym żupanie zapinanym na pozłacane guzy, kontuszu z rozcinanymi rękawami, opasanym bogatym pasem słuckim. Strój był bogaty w barwy, zróżnicowany kolorystycznie, nawet jaskrawy, podlegał modom i przechodził przeobrażenia. W czasach zaborów na terenie tak zwanego Królestwa Kongresowego, obejmującego polskie ziemie w zaborze rosyjskim, w tym Lublin i Lubelszczyznę, polscy adwokaci przysięgli stawali przed sądami we frakach, z wpiętą w butonierkę srebrną oznaką z wizerunkiem kolumny zwieńczonej koroną i napisem *Zakon* (ros. Prawo), otoczonej wieńcem z liści laurowych z lewej strony, z prawej wieńcem z liści dębowych, pod kolumną zaś widniała zawiązana kokarda (kat. 2). Oznaka składała się z 3 elementów, była pięknie wykonana jubilersko (o wymiarach 23 x 33 mm). Powstała w 1915 roku polskie Sądy Obywatelskie – w Lublinie 30 lipca 1915 roku (Trybunał Lubelski) i miesiąc później (po 5 sierpnia 1915 roku) w Warszawie – zaprzestały używania oznaki „Zakon” rosyjskiego pochodzenia, ale pozostawiły tradycję szarfki jako identyfikującego elementu stroju urzędowego adwokatów.

Od 1929 roku pojawiły się w Warszawie pierwsze próby wprowadzenia togi adwokackiej, które początkowo nie była obowiązującym strojem urzędowym, lecz swoistym przywilejem. Początkowo używanie togi dotyczyło jedynie występowania adwokata przed Sądem Najwyższym, a od 1930 roku – warszawskim sądem apelacyjnym. W innych izbach adwokackich togę traktowano jako uprawnienie, a nie obowiązek. Wprowadzono również biret – nakrycie głowy zakładane podczas wygłaszania mowy obrończej. Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 października 1932 roku o stroju adwokatów na rozprawach, które weszło w życie 1 stycznia 1933 roku, postanowiono, że w całym kraju „strojem urzędowym adwokatów na rozprawach jest toga i biret”.

W latach 1924–1932 Oznaka Adwokacka Prawo–Ojczyzna–Honor, wraz z integralną z nią szarfką i rozetą, była elementem obowiązkowym stroju

urzędowego adwokatów. Odegrała ona istotną rolę w dziejach adwokatury: budowała wspólnotę korporacyjną, określała tożsamość i niezależność zawodu, była także ważnym wyróżnikiem identyfikacyjnym adwokatów wśród innych grup zawodowych II Rzeczypospolitej oraz symbolem całej adwokatury. Pełniła rolę podobną do togi adwokackiej wprowadzonej w całym kraju dopiero w 1933 roku. Mimo upływu 100 lat nie straciła pierwotnego znaczenia, nadal pozostaje obecna w życiu zawodowym korporacji i jej poszczególnych członków. W ciągu wieku stanowiła inspirację dla licznych publikacji, ikonografii, medali i odznaczeń adwokackich, w których używano symboli Orła Białego lub cytowano zawartą na oznace dewizę adwokatury. Była też przedmiotem otaczanym szacunkiem, obiektem marzeń, a posiadanie jej stawało się powodem do dumy.

Moja kolekcja medali i falerystyki prawniczej powstawała w ciągu kilkudziesięciu lat i nadal jest uzupełniana. Liczy 163 obiekty, z których ponad 60 pokazano na wystawie zorganizowanej przez Muzeum Narodowe w Lublinie. Większość z nich zaprezentowano w niniejszym albumie, wydanym przez Izbę Adwokacką w Lublinie oraz Muzeum. Wystawa i towarzyszące jej wydawnictwo są owocem wieloletniej współpracy obu instytucji w zakresie dbania o pamięć historyczną i promocję kultury. Doskonale wpisuje się w to łacińska sentencja *Memoria est vis magna* – Pamięć jest wielką siłą.

Słowo Dziękana na 105-lecie

Obchodzona 5 i 6 kwietnia 2024 roku rocznica 105-lecia Izby Adwokackiej w Lublinie to okazja do zaprezentowania we współpracy z Muzeum Narodowym w Lublinie wyjątkowego zbioru numizmatycznego, a precyzyjnie medalierskiego i falerystycznego, obejmującego medale, oznaki i odznaczenia z kolekcji sędziego Ferdynanda Rymarza, nad którą pieczę sprawuje jego syn, adwokat Rafał Rymarz. Na ekspozycji przedstawiono między innymi obiekty związane z zawodem adwokata, radcy, notariusza oraz instytucjami prawniczymi. Nie będzie przesadą stwierdzenie, że nie organizowano dotąd w Polsce tak przekrojowej wystawy o tej tematyce. Jest ona ważnym wydarzeniem towarzyszącym obchodom 105-lecia naszej Izby, tym bardziej że pokazuje kolekcję zasłużonego lublinianina, którą kontynuuje jego syn. W albumie towarzyszącym wystawie zaprezentowano bogaty zbiór odznak, oznak oraz medali odnoszących się do ważnych funkcji, a także związanych z profesją prawniczą.

Jednym z kilku prezentowanych na wystawie eksponatów spoza kolekcji sędziego jest oznaka adwokacka Otmara Poźniaka, byłego członka Izby i jej przedwojennego wicedziekana, przekazana do

zbiorów Muzeum Lubelskiego (dziś Muzeum Narodowego w Lublinie) wraz z innymi pamiątkami po mecenasie przez jego córkę profesor Marię Poźniak-Niedzielską. W roku 1924, czyli dokładnie 100 lat temu, ta oznaka korporacji adwokackiej z dewizą „Prawo-Ojczyzna-Honor” została wprowadzona jako element stroju urzędowego, którym dopiero kilka lat później stała się toga adwokacka. Wspomina o tym w publikacji sam Kolekcjoner. Dodać warto, że oznaka ta stanowiła inspirację dla aktualnej Odznaki Adwokatura Zasłużonym.

Gdy w 2019 roku obchodziliśmy 100. rocznicę powstania Izby Adwokackiej w Lublinie, jej patronem był adwokat Stanisław Kalinowski, „Dziekana Stulecia”, który zasłynął udziałem w ukrywaniu przed okupantem przewiezionych z Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych w Warszawie dzieł Jana Matejki – *Bitwy pod Grunwaldem* oraz *Kazania Skargi*. Warto przypomnieć, że w 1939 roku dziekan Kalinowski ukrywał też cenne numizmaty – kolekcję historycznych złotych monet. Pochodziły one ze zbiorów przedwojennego Towarzystwa „Muzeum Lubelskie”, które dało początek Muzeum. W Towarzystwie Kalinowski

działał jako członek zarządu, a od 1938 roku pełnił obowiązki prezesa. W 1944 roku przekazał bezcenne skarby kultury na rzecz społeczeństwa. Następnie do 1949 roku był prezesem Instytutu Lubelskiego, w skład którego wchodziły: Towarzystwo „Muzeum Lubelskie”, Biblioteka im. Hieronima Łopacińskiego i Lubelskie Towarzystwo Nauk.

Nie dziwi zatem, że opisywana w niniejszym katalogu wystawa odbywa się we współpracy z Muzeum Narodowym w Lublinie, które od 1956 roku mieści się na Zamku Lubelskim. Zamek to miejsce szczególne dla historii naszej Izby – w celach znajdujące się w nim dawniej więzienia byli przetrzymywani i wystawiani na cierpienie między innymi adwokaci i aplikanci adwokaccy Izby Lubelskiej. Do lutego 1940 roku był tam więziony także dziekan Kalinowski. Gdy okupanci niemieccy zażądali od niego przedstawienia listy lubelskich adwokatów przeznaczonych do wysiedlenia, wpisał na nią tylko swoje nazwisko.

W wigilię 1939 roku bez sądu i wyroku 10 więźniów Zamku Lubelskiego przewieziono na kirkut – cmentarz żydowski, gdzie zostali rozstrzelani w pierwszym masowym mordzie inteligencji lubelskiej. Byli wśród nich adwokaci Edward Lipski i Władysław Rutkowski oraz Bolesław Sekutowicz, adwokat, a następnie sędzia i prezes Sądu Apelacyjnego w Lublinie.

Sekutowicz od początku kariery prawniczej pisał do czasopism lokalnych, najczęściej podejmując tematykę kulturalną. Zajmował się między innymi dziełami Jana Matejki, przyczynił się również do uratowania obrazów *Bitwa pod Grunwaldem* i *Kazanie Skargi*. Współtworzył także Lubelski Związek Pracy Kulturalnej, wspierał rozwój Biblioteki im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie.

W okresie II wojny światowej stan liczbowy Adwokatury polskiej zmniejszył się o połowę, co wynikało z represji stosowanych wobec inteligencji już od pierwszych dni niemieckiej agresji. Zaplanowana eksterminacja w szczególny sposób dotknęła ludność pochodzenia żydowskiego, wśród której było wielu adwokatów.

Dzięki aktywności kierownictwa Muzeum Narodowego w Lublinie, zwłaszcza Oddziału Muzeum Martyrologii „Pod Zegarem”, wielokrotnie dokumentowano trudne momenty historii Polski, dotyczące

także członków naszej Izby. W jednej z sal wykładowych w siedzibie Rady Adwokackiej w Lublinie nadal jest dostępna wystawa „Patriotyczne postawy adwokatów Izby Lubelskiej w okresie okupacji hitlerowskiej i sowieckiej 1939–1944”, której autorką scenariusza i kuratorką jest Barbara Oratowska. Właśnie w Muzeum Martyrologii „Pod Zegarem” na wystawie „Generacja: niepodległa. Otmar Poźniak” były prezentowane wspomniane pamiątki po tym adwokacie. Jako zastępca delegata Rządu Rzeczypospolitej Polskiej na Okręg Lubelski w sierpniu 1944 roku był więziony przez Sowieców, po 3 latach internowania został ponownie aresztowany przez władze komunistyczne Polski. Na żądanie ministra sprawiedliwości w 1952 roku bezpowrotnie skreślono go z listy adwokackiej.

Wystawa „Dziewczęta w KL Ravensbrück” w Muzeum Martyrologii „Pod Zegarem” dokumentowała z kolei losy młodych kobiet więźniarek, wśród których była Janina Przegalińska, od 1953 roku pierwsza kobieta w Radzie Adwokackiej w Lublinie.

Muzeum Narodowe w Lublinie niejednokrotnie partycypowało w organizacji tak ważnych wydarzeń lubelskiej Izby Adwokackiej, jak jubileusze i ślubowania adwokackie, z kolei lubelska Adwokatura ma między innymi zaszczyt wspierać organizowany corocznie przez Muzeum Ogólnopolski Konkurs Recytatorsko-Krasomówczy „W kręgu poezji Grażyny Chrostowskiej – lubelskiej przedstawicielki pokolenia Kolumbów”.

*

Uhonorowanie rocznicy Izby wystawą medali i odznak ma wreszcie uzasadnienie w osobie samego Kolekcjonera, który przez 16 lat, do 1990 roku, był jej aktywnym i szczególnym członkiem, później zaangażowanym w odbudowywanie niezależnej prokuratury w wolnej Polsce, następnie wypełniającym służbę sędziowską w Trybunale Konstytucyjnym oraz Państwowej Komisji Wyborczej. Co warte przypomnienia, Ferdynand Rymarz został wybrany przez Krajowy Zjazd Adwokatury w 1983 roku na członka Naczelnej Rady Adwokackiej. Był nim do 18 kwietnia 1985 roku, kiedy to jako jedyny w geście solidarności z decyzją prezes Marii Budzanowskiej o wymuszonej pod naciskiem politycznym dymisji z przewodniczenia przez nią

Naczelnej Radzie Adwokackiej także złożył rezygnację. Izba Adwokacka w Lublinie poparła ten gest i uchwałą przyjętą na zgromadzeniu 27 kwietnia 1985 roku podziękowała adwokatowi Rymarzowi za aktywność w Naczelnej Radzie Adwokackiej.

Ferdynand Rymarz, obchodzący w tym roku 84. urodziny, jest postacią wybitną, zasłużoną dla Polski i Lublina, dla lubelskiej palestry i świata prawniczego. Jego cechy – wrażliwość, umiejętność dostrzegania innych oraz doceniania ich działalności i osiągnięć – w połączeniu z lekkim piórem i gotowością poświęcenia swego czasu przełożyły się na zgromadzenie przez naszą Izbę ogromnego zasobu wiedzy o historii lubelskiej Adwokatury.

Nie sposób tu wymienić całego dorobku bibliograficznego Ferdynanda Rymarza, stanowiącego świadectwo dziejów Izby i Adwokatury. Jeden z tekstów warto jednak przywołać w kontekście prezentowanej wystawy. W 2016 roku Ferdynand Rymarz w czasopiśmie „Palestra” pisał o tradycji działalności na rzecz kultury w palestrze lubelskiej¹. Nie wspominał o swojej wyjątkowej pasji kolekcjonerskiej, ale zebrał najpiękniejsze przykłady kulturalnej aktywności członków naszej Izby. Przywołał choćby nietuzinkową postać adwokata Konrada Bielskiego, dziekana Okręgowej Rady Adwokackiej w Lublinie od 1955 roku, a jednocześnie poety, redaktora przedwojennych wydawnictw literackich i przyjaciela Józefa Czechowicza. Zmarły w 1992 roku adwokat Stefan Wolski to z kolei lubelski poeta i prozaik, który pozostawił po sobie bogaty dorobek literacki. Liczni adwokaci byli również związani z Towarzystwem Muzycznym (później Lubelskim Towarzystwem Muzycznym im. Henryka Wieniawskiego). Pierwszym prezesem został mecenas Władysław Modrzewski, kolejnym mecenas Władysław Muszyński, a aktywnymi działaczami byli późniejsi dziekani Rady Adwokackiej – adwokat Wacław Salkowski i adwokat Roman Zareba. W latach powojennych prezesem Towarzystwa przez blisko 30 lat był dziekan Aleksander Czapski. Tradycje muzyczne pięknie kontynuuje adwokat doktor Adam Załęski, kompozytor hymnu Izby Adwokackiej w Lublinie.

¹ Zob. F. Rymarz, *Tradycja działalności na rzecz kultury w palestrze lubelskiej*, „Palestra” 2016, t. 61, nr 13 (709), s. 424–443.

Jak widać, Ferdynand Rymarz poza wyjątkowymi medalami i odznakami kolekcjonuje także wspaniałe fakty, chroniąc je przed upływem czasu.

*

Z poczynionych uwag wyłania się szczególne połączenie lubelskiej Adwokatury oraz świata kultury i dziejów Lubelszczyzny. W przeszłości członkowie naszej Izby wielokrotnie wspierali życie publiczne i społeczne oraz działali na rzecz rozwoju lubelskiego życia kulturalnego. Swoim zaangażowaniem obywatelskim dawali świadectwo odpowiedzialności za dobro wspólne. Od 1915 roku adwokaci budowali niezależne sądownictwo, a w okresie II i III Rzeczypospolitej pełnili obowiązki we władzach miasta. Należy również podkreślić cierpienie i opór Adwokatury podczas II wojny światowej, a następnie w pełnym dramatycznych losów okresie powojennym. Członkowie Izby Lubelskiej odważnie działali w opozycji solidarnościowej, u progu III Rzeczypospolitej budowali zaś demokratyczne państwo i jego odrodzone instytucje.

Adwokatki i adwokaci rozumieją także dziś – w 105. rocznicę istnienia Izby Adwokackiej w Lublinie – potrzebę zaangażowania dla Polski, działań na rzecz wspólnego dobra, praworządności i osób, którym udzielamy pomocy prawnej. Odbywa się to przez codzienną, sumienną pracę zawodową, ale też przez szeroką działalność społeczną oraz obywatelską.

Medale, odznaczenia oraz oznaki zebrane na wystawie są świadectwem historii oraz tradycji. Ten wyjątkowy zbiór, w albumie zaprezentowany w części, to także świadectwo wartości stanowiących fundament naszych działań w momentach szczególnych dla Rzeczypospolitej.

O wystawie i wydawnictwie na jubileusz lubelskiej Adwokatury

Obchody 105. rocznicy powstania Izby Adwokackiej w Lublinie stały się inspiracją do zorganizowania w Muzeum Narodowym w Lublinie wystawy medali, oznak i odznaczeń prawniczych. Została ona przygotowana we współpracy z Izbą Adwokacką w Lublinie przy zaangażowaniu Ferdynanda Rymarza – sędziego Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku i byłego przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej, a także jego syna, adwokata Rafała Rymarza, którzy udostępnili interesującą kolekcję złożoną z ponad 160 medali i okazów falerystyki o tematyce prawniczej¹. Na ekspozycji zaprezentowano jej wybór, w postaci ponad 60 obiektów, dopełniony pojedynczymi artefaktami ze zbiorów Izby Adwokackiej w Lublinie oraz Muzeum Narodowego w Lublinie. Wybrane z nich opublikowano w niniejszym wydawnictwie,

które przekazujemy w Państwa ręce z nadzieją, że spełni ono rolę nie tylko merytorycznego przewodnika, ale również trwałego świadectwa jubileuszu lubelskiej Adwokatury.

Tematyka medali, oznak i odznaczeń prawniczych – obejmująca swoim zasięgiem wiele instytucji i zawodów – zdecydowała, że na ekspozycji oraz w katalogu przyjęto rzeczowy układ treści. Wedle tego założenia zaprezentowano obiekty dotyczące kolejno: adwokatury (kat. 1–14), radców prawnych (kat. 15), notariatu (kat. 16), prokuratury powszechnej (kat. 17), sądownictwa powszechnego (kat. 18–20), Sądu Najwyższego (kat. 21–25), sądownictwa administracyjnego (kat. 26–27), Krajowej Rady Sądowniczej (kat. 28–29), Rzecznika Praw Obywatelskich (kat. 30), Państwowej Komisji Wyborczej (kat. 31), Trybunału Koronnego (kat. 32), Trybunału Konstytucyjnego (kat. 33–37) oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (kat. 38).

Obiekty w ramach tematów uszeregowano chronologicznie. Wyjątek stanowi Oznaka Adwokacka Prawo-Ojczyzna-Honor, którą umieszczono w katalogu jako pierwszą. Skłoniła do tego ranga oznaki – określanej przez sędziego Ferdynanda Rymarza mianem „insygnium

¹ Wystawa „Medale i falerystyka ze zbioru sędziego Ferdynanda Rymarza. W 105. rocznicę powstania Izby Adwokackiej w Lublinie”, prezentowana w Muzeum Historii Miasta Lublina, Oddziale Muzeum Narodowego w Lublinie, od 5 kwietnia do 29 maja 2024 roku, została przygotowana pod opieką kuratorską Magdaleny Piwowarskiej i autora tych słów.

stanu adwokackiego”, tym bardziej że w 2024 roku mija 100 lat od ustanowienia jej w odrodzonej Rzeczypospolitej. Warto dodać, że umieszczony na niej napis to element godła Adwokatury Polskiej.

Zaprezentowane w katalogu medale, oznaki i odznaczenia opatrzone tekstami objaśniającymi w postaci opisu awersu i rewersu oraz informacjami o autorze projektu, wytwórni, emitencie, czasie powstania, nakładzie, materiale, technice i wymiarach, ze wskazaniem w pewnych przypadkach literatury, w której szerzej opisano dany obiekt. W ich przygotowaniu mogłem liczyć na życzliwą radę i pomoc Pana Tomasza Bylickiego – byłego kustosa i kuratora Gabinetu Monet i Medali Muzeum Narodowego w Warszawie, kustosa i kierownika Gabinetu Numizmatycznego Mennicy Państwowej, starszego kustosa Muzeum Historycznego miasta stołecznego Warszawy (obecnie Muzeum Warszawy) oraz eksperta Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego – za które, w imieniu Muzeum, dziękuję. Za pomoc w dotarciu do literatury falerystycznej dziękuję z kolei Panu Andrzejowi Romanowskiemu, kustoszowi Gabinetu Monet i Medali Muzeum Narodowego w Warszawie. Osobne wyrazy wdzięczności kieruję do sędziego Ferdynanda Rymarza, współpracą z którym była dla mnie autentyczną przyjemnością, poczynając od wyboru obiektów, a na merytorycznym ich opracowaniu skończywszy.

Trzeba jednocześnie zaznaczyć, że w przypadku niektórych obiektów nie udało się określić projektanta, wytwórni, emitenta, nakładu, a niekiedy także czasu powstania. Dotyczy to najczęściej prac niesygnalowanych, powstałych poza Mennicą Polską S.A. – funkcjonującą do 31 maja 2005 roku jako Mennica Państwowa S.A. Z tego względu istotna jest informacja uzyskana od Dziekana Okręgowej Rady Adwokackiej w Koszalinie, adwokata Ryszarda Bochni, na temat medalu wydanego na okoliczność 50-lecia Okręgowej Izby Adwokackiej Koszalińsko-Słupskiej (kat. 7) oraz udzielona przez adwokat Martynę Kawiak dotycząca pracy powstałej w związku z 70-leciem Izby Adwokackiej w Szczecinie (kat. 14). Wypada jedynie wyrazić nadzieję, że uzyskane w przyszłości informacje zwrotne także od innych instytucji prawnych, które zlecały wykonywanie medali, wzbogacą naszą wiedzę w tym zakresie.

W niniejszej publikacji przybliżono najbardziej interesujące obiekty z kolekcji sędziego Ferdynanda Rymarza, uzupełnione kilkoma pracami ze zbioru Izby Adwokackiej w Lublinie (kat. 11–14). Są wśród nich historyczne oznaki, poczynając od wymienionej Oznaki Adwokackiej Prawo–Ojczyzna–Honor. Poprzedza ona w katalogu najstarszą, bardzo rzadką oznakę adwokatów przysięgłych w Królestwie Kongresowym (kat. 2), wprowadzoną w Imperium Rosyjskim dekretem cara Aleksandra II (1855–1881) z 31 grudnia 1865 roku. Interesujący jest fakt, że na egzemplarzu z kolekcji Sędziego po heraldycznie prawej stronie kolumny – symbolu porządku prawnego – jest przedstawiona gałązka laurowa, a po lewej – dębowa, podczas gdy według przyjętego wzoru powinno być odwrotnie. Stanowi to świadectwo nieformalnej dowolności lub błędu produkcji nieznane nam zakładu grawerskiego w Królestwie Polskim. Nie jest to przypadek odosobniony, ponieważ 3 takie oznaki znajdują się również w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie i reprezentują odrębne warianty, różniące się także nieco wymiarami². Na osobną uwagę zasługują także jedne z najstarszych poloników w kolekcji, w postaci oznaki funkcyjnej sędziego Sądu Królewsko-Polskiego, według wzoru z 1917 roku (kat. 18) z przedstawieniem Orła w koronie oraz wzorowanej na niej oznaki sędziego Sądów Rzeczypospolitej Polskiej – wzór 1919 rok (kat. 19), na której napis SĄDY KRÓLEWSKO-POLSKIE zastąpiono treścią SĄDY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

Zaadaptowany w dwudziestoleciu międzywojennym Orzeł w koronie, jako symbol adwokatury, w czasach w PRL został pozbawiony królewskiego insygnium, przybierając formę stylizowaną na ustanowionej w 1972 roku Złotej Odznace Adwokatura PRL (kat. 3). Po przemianach ustrojowych w 1992 roku zastąpiła ją Odznaką Adwokatura Zasłużonym (kat. 4), wzorowaną na przedstawieniach z okresu dwudziestolecia międzywojennego.

² Jedną z oznak reprezentuje typ ze zbioru sędziego Ferdynanda Rymarza, kolejna nawiązuje do wzoru z 1865 roku, trzecia jest natomiast koloru złotego. Za przekazanie tej informacji dziękuję Panu Tomaszowi Teinertowi, adiunktowi w Gabinetie Monet i Medali Muzeum Narodowego w Warszawie.

O ile oznaki są insygniami funkcji i urzędów, a odznaczenia wyróżnieniem w zakresie ich sprawowania, o tyle medalom przydaje się przede wszystkim funkcję upamiętniającą. Nieznaczne rozmiary i trwałość materiału, z jakiego je wykonywano, czynią z nich najmniejsze pomniki wydarzeń, osób i instytucji. Te, które zaprezentowano na wystawie i w katalogu, powstawały od lat 70. XX wieku do czasów nam współczesnych, z inicjatywy organizacji prawnych i różnych instytucji. Tematy na medalach przedstawiono za pomocą języka ugruntowanych symboli i znaczeń, który nierzadko przybiera formę wypowiedzi artystycznej o wysokich walorach estetycznych. Przykładem tego są prace powstałe w Mennicy Polskiej S.A., projektowane przez najlepszych w kraju artystów medalierów, których nazwiska zamieszczono przy opisach obiektów. Cechy te możemy przypisać także dziełom artystów anonimowych, jak chociażby wspomnianemu medalowi na okoliczność 50-lecia Okręgowej Izby Adwokackiej Koszalińsko-Słupskiej. W tym kontekście na uwagę zasługuje medal upamiętniający Ogólnopolski Zjazd Adwokatów w Poznaniu w 1981 roku (kat. 5), z tego także względu, że jego autorem jest adwokat Jerzy Piosicki (1943–2018) – uprawiający malarstwo, grafikę oraz medalierstwo. Praca ta stanowi wyraz połączenia pasji zawodowej jej autora z umiłowaniem sztuki, która posłużyła do ukazania w syntetycznej formie etosu zawodu adwokata.

Zachęcamy Państwa do odkrywania w medalach treści symbolicznych – złożonych i głębokich przesłań. Na obiektach o tematyce adwokackiej pozostaje czytelne odwołanie do tradycji Oznaki Adwokackiej Prawo–Ojczyzna–Honor, Odznaki Adwokatura Zasłużonym i logotypu Adwokatury Polskiej. W rolę tę wpisują się także wyobrażenia o charakterze uniwersalnym, w postaci chociażby przedstawienia kolumny – symbolu porządku prawnego, przywoływanego również w innych pracach o tematyce prawnej, a także wyobrażenie greckiej bogini Temidy – personifikacji idei sprawiedliwości – obecnej najczęściej na medalach poświęconych sądom i trybunałom. Owe przesłanie wyrażają także logotypy różnych instytucji i urzędów systemu prawa w Polsce. Do refleksji skłaniają również obecne na medalach sentencje, odwołujące do istoty i natury prawa. Najbardziej wymowną w tym

ujęciu jest rzymska paremia *Ius est ars boni et aequi* (Prawo jest sztuką czynienia tego, co dobre i słuszne), sformułowana w pierwszej połowie II wieku przez jurystę Celsusa, zamieszczona na medalu poświęconemu Sądowi Najwyższemu RP (kat. 22). Do tradycji prawa rzymskiego nawiązuje także trawestacja sentencji rzymskiego prawnika Ulpiana (zm. w 223 roku), odnosząca się do idei sprawiedliwości, dokonana przez Andrzeja Frycza Modrzewskiego (1503–1572), w postaci: „Sprawiedliwość jest ostoją mocy i trwałości Rzeczypospolitej”. Została ona utrwalona na elewacji gmachu Sądu Okręgowego w Warszawie oraz na medalu wydanym w 1988 roku na okoliczność 70-lecia Sądu Najwyższego (kat. 21).

Warto podkreślić, że dotąd nie zorganizowano w Polsce wystawy poświęconej medalom i falerystyce prawnej, z tego względu niniejszą ekspozycję należy uznać za wyjątkową. Stanowi ona ponadto prezentację kolekcji Ferdynanda Rymarza, związanego z Lublinem wybitnego i zasłużonego dla Rzeczypospolitej prawnika. Dlatego tym bardziej cieszy fakt, że ekspozycji związanej z obchodami 105. rocznicy powstania Izby Adwokackiej w Lublinie oraz 100. rocznicy ustanowienia Oznaki Adwokackiej Prawo–Ojczyzna–Honor towarzyszy wydawnictwo, które – jak mam nadzieję – utrwali pamięć o tym jubileuszu i zaszczerpi dobrą tradycję organizowania wystaw medalierskich w Muzeum Narodowym w Lublinie.

**Medale
i falerystyka
prawnicza**

Katalog

1. Oznaka Adwokacka Prawo–Ojczyzna–Honor

Awers: Na tle emaliowanym na czerwono Orzeł na wieńcu z liści dębowych i laurowych. U dołu, na wstędze, napis: PRAWO–OJCZYŻNA–HONOR.

Rewers: Gładki. Słupek z nakrętką bez napisu.

brąz złocony i srebrzony, emalia, wymiary: 53,5 x 50,0 mm

niesygnowana; prawdopodobnie Zakład Grawerski Stanisława Lipczyńskiego w Warszawie, 1924 rok

Według sędziego Ferdynanda Rymarza oznaka posiada rangę „Insignium stanu adwokackiego”.

Literatura:

Sawicki Z., *Znaki funkcyjne urzędników służb i straży na ziemiach polskich XIX–XX w.*, Warszawa 2015, s. 179.

2. Obowiązkowa oznaka polskich adwokatów przysięgłych w Królestwie Kongresowym

Awers: Ukoronowana kolumna z rosyjskim napisem ЗАКОН [Prawo] na wieńcu z gałązek laurowych i dębowych. Sygnatura ФВ na wstążce po lewej stronie. Znak probierczy 84 na wstążce po prawej stronie.

Rewers: Gładki. Słupek z nakrętką, na niej sygnatura: ФВ.

srebro, wymiary: 28,5 x 21,5 mm

projekt: monogramista ФВ; nieokreślony zakład grawerski w Królestwie Polskim

Oznaka obowiązująca w Królestwie Kongresowym w latach 1865-1915.

3. Złota Odznaka Adwokatura PRL

Awers: Stylizowany Orzeł PRL ze znakiem paragrafu na piersiach. U dołu napis: ADWOKATURA / PRL.

Rewers: Gładki, szpilka.

mosiądz, wymiary: 27,7 x 17,3 mm

niesygnowana; nieokreślony zakład grawerski, ustanowiona w 1972 roku

4. Odznaka Adwokatura Zasłużonym

Awers: Na emaliowanym zielonym tle Orzeł w koronie na złocistym wieńcu z liści laurowych. Poniżej, na emaliowanym białym tle, napis: ADWOKATURA ZASŁUŻONYM.

Rewers: Gładki. Słupek z zatrzaskiem.

tombak srebrzony, złocony, emalia, wymiary: 25,0 x 24,0 mm

niesygnowana; nieokreślony zakład grawerski, ustanowiona w 1992 roku

5. Ogólnopolski Zjazd Adwokatów w Poznaniu

Awers: Półpostać adwokata w todze, zwrócona w lewo, z uniesioną w górę prawą ręką. W otoku napis: OGÓLNOPOLSKI ZJAZD ADWOKATÓW) (POZNAŃ 1981.

Rewers: Orzeł z rozpostartymi skrzydłami nad konturem mapy Polski z treścią: DE NOVITER [Na nowo]. W otoku napis: PRO CLIENTIBUS SAEPE PRO PATRIA SEMPER [Dla klientów często, dla ojczyzny zawsze].

mosiądz, lany, średnica: 101 mm

niesygnowany; projekt: Jerzy Piosicki, 1981 rok; nakład nieokreślony

6. 70-lecie Adwokatury Polskiej

Awers: Na gładkim tle napis, poziomo: LXX-LAT / ADWOKATURY / POLSKIEJ / 1918-1988.

Rewers: Na osi pionowej, z nieznacznym przesunięciem w prawo, stylizowana kolumna grecka z gałązką laurową. Z lewej, na fakturowanym tle, herb PRL; z prawej napis, poziomo: PRAWO / OJCZYZNA / HONOR. Sygnatura projektanta i wykonawcy: WCA oraz znak mennicy Państwowej w Warszawie.

tombak patynowany, bicie stemplem, średnica: 70 mm

projekt i wykonanie: Wiktoria Czechowska-Antoniewska, wytwórnia: Mennica Państwowa w Warszawie, 1988 rok; nakład: 200 egzemplarzy

emitent: Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej w Warszawie

Literatura:

Kamiński M., *Medale Mennicy Państwowej 1984-1988*, Warszawa 1990, s. 401, poz. 792.

Paszkowycz O., *Medale Mennicy Państwowej 1946-2010*, Łódź 2011, s. 218, poz. 20/88.

7. 50-lecie Okręgowej Izby Adwokackiej Koszalińsko-Słupskiej

Awers: U góry, z lewej, na wyodrębnionym polu herby Słupska i Koszalina. Z prawej napis: 50 LAT / 1953-2003 / OKRĘGOWEJ / IZBY ADWOKACKIEJ / KOSZALIŃSKO-SŁUPSKIEJ.

Rewers: U góry, z prawej, na wyodrębnionym polu stylizowany wizerunek Odznaki Adwokatura Zasłużonym. Z lewej, napis: POLSCE / WIERNOŚĆ / PRAW / I WOLNOŚCI / OBRONA / POTRZEBUJĄCYM / POMOC. U dołu dedykacja: ADWOKATOWI / Stanisławowi Rymarowi / Prezesowi Naczelnej Rady Adwokackiej.

brąz, lany, wymiary: 82,9 x 95,7 mm

niesygnowany; projektant nieokreślony, wytwórnia: Cech Rzemiosł Różnych w Słupsku, 2003 rok; nakład: około 130 egzemplarzy

Według relacji byłego Dziekana Okręgowej Rady Adwokackiej w Koszalinie, adwokata Leona Kasperskiego, wykonano wówczas medale imienne dla każdego członka Izby Adwokackiej Koszalińsko-Słupskiej w liczbie około 120 egzemplarzy i około 10 odlewów dla innych osób.

8. 90. rocznica Adwokatury Polskiej

Awers: Centralnie, przedstawienie oznaki adwokackiej z napisem na wstędze: PRAWO OJCZYŻNA HONOR. U góry, napis w łuku przy obrzeżu: ADWOKATURA POLSKA, u dołu: 1918–2008. Znak Mennicy Polskiej S.A.

Rewers: Kolumna grecka w stylu jońskim – po jej bokach data: 24.XII. – 1918. Kolumna otoczona szarflowaną wstęgą (biało-czerwoną) z napisem w dwuwierszu: POLSCE / WIERNOŚĆ – PRAW I WOLNOŚCI / OBRONA – POTRZEBUJĄCYM / POMOC. Sygnatura projektanta: tt.

tombak srebrzony i oksydowany, bicie stemplem, średnica: 70,0 mm

projekt: Tadeusz Tchórzewski, wytwórnia: Mennica Polska S.A, 2008 rok; nakład nieokreślony

Medal nienotowany w katalogu elektronicznym Mennicy Polskiej S.A.

9. 100-lecie Odrodzonej Adwokatury Polskiej

Awers: Na tle konturu współczesnej mapy Polski napis: 100 - LAT / ODRODZONEJ / ADWOKATURY / POLSKIEJ. U dołu napis: GODZI SIĘ WALCZYĆ / O PRAWA, WOLNOŚĆ / I OJCZYZNĘ, oraz kolejny numer medalu, rytowany wgłębnie: 419.

Rewers: Na tle konturu mapy II Rzeczypospolitej Orzeł z oznaki adwokackiej z napisem na wstędze: PRAWO OJCZYŻNA HONOR, u dołu: 1918-2018.

stop srebrzony, odlew ciśnieniowy, wymiary: 86,5 x 90,2 mm

niesygnowany; projektant i wytwórnia nieokreśleni, 2018 rok; nakład nieokreślony

10. 100-lecie Izby Adwokackiej w Lublinie

Awers: Odznaka adwokacka z napisem na wstędze: ADWOKATURA. U góry, półkuliście, napis: 100 LAT IZBY ADWOKACKIEJ, u dołu: W LUBLINIE.

Rewers: Elewacja historycznego gmachu Trybunału Koronnego w Lublinie. Nad nim napis: 29 III 1919–29 III 2019, oraz logo Adwokatury Polskiej. U góry, półkuliście, napis w łuku: TRYBUNAŁ KORONNY W LUBLINIE. Sygnatura wytwórni: ozdobna litera G.

Rant: Kolejny numer medalu, rytowany wgłębnie: 022.

mosiądz, lany, średnica: 67,5 mm

projekt i wykonanie: Grawerstwo.net, 2019 rok; nakład: 100 egzemplarzy

11. 60-lecie Izby Adwokackiej w Gdańsku

Awers: Pomnik Neptuna w Gdańsku i daty: 1945 / 2005. W otoku: 60-LECIE IZBY ADWOKACKIEJ W GDAŃSKU.

Rewers: W ozdobnym, owalnym kartuszu, dewiza: PRO / PATRIA / ET IUSTI- / TIA [Dla Ojczyzny i Sprawiedliwości].

mosiądz, lany, średnica: 69,0 mm

niesygnowany; projektant i wytwórnia nieokreśleni, 2005 rok; nakład nieokreślony

12. Adwokatura Polska. Dla obrońcy praw człowieka

Awers: Na gładkim tle znak Adwokatury Polskiej. U góry, półkuliście, napis: DLA OBRONCY PRAW CZŁOWIEKA. U dołu napis: ADWOKATURA / POLSKA oraz 2014.

Rewers: Na gładkim tle napis: 25 / LAT / WOLNOŚCI. Forma zapisu ostatniego wyrazu wzorowana na logo Solidarności, ze stylizowaną flagą Polski.

stop cynku, srebrzony, bicie stemplem, średnica: 69,2 mm

niesygnowany; projektant nieokreślony, wytwórnia: Mennica Markowa, 2014 rok; nakład nieokreślony

Egzemplarz ofiarowany adwokatowi Ireneuszowi Bienaszkiwiczowi, z dedykacją w opakowaniu.

13. 70-lecie Izby Adwokackiej w Opolu

Awers: Na fakturowanym tle ozdobna liczba 70 z przedstawieniem papugi i datami: 1953–2023. Niżej napis kursywą: IZBA / ADWOKACKA W OPOLU.

Rewers: Na fakturowanym tle znak Adwokatury Polskiej. Otok szeroki, gładki, z napisem wklęsłymi literami: ADWOKATURA POLSKA) (PRAWO OJCZYZNA HONOR.

stop cynku, lany, średnica: 67,7 mm

niesygnowany; projektant i wytwórnia nieokreśleni, 2023 rok (prawdopodobnie wykonany w 2022 roku); nakład nieokreślony

14. 70-lecie Szczecińskiej Izby Adwokackiej

Awers: Stylizowana postać adwokata w profilu w lewo, z prawą ręką uniesioną do góry. W otoku napis: SZCZECIŃSKA IZBA ADWOKACKA) (1951-2021.

Rewers: Tarcza z herbem Szczecina, powyżej napis: 70 LAT. U dołu, półkoliście, napis: SZCZECIŃSKA IZBA ADWOKACKA.

stop cynku, odlew galwanizowany i patynowany, średnica: 79,4 mm

niesygnowany; projekt: adwokat Martyna Kawiak, wytwórnia: Stempel Service Bogdan Dębowski w Szczecinie, 2021 rok; nakład nieokreślony

15. 30 lat Krajowej Izby Radców Prawnych

Awers: Na fakturowanym tle poziomy napis: KRAJOWA / IZBA / RADCÓW / PRAWNYCH / 1982-2012. Niżej logo Krajowej Izby Radców Prawnych. Znak Mennicy Polskiej S.A.

Rewers: Centralnie na osi pionowej, nieco wyżej, plakietka z napisem: XXX / 30 LAT KRAJOWEJ IZBY / RADCÓW PRAWNYCH. U dołu, na tle fakturowanej powierzchni z motywem roślinnym poziomo: ZA / ZASŁUGI / DLA, napis kontynuowany w otoku, w 3/4 obwodu – SAMORZĄDU RADCÓW PRAWNYCH.

tombak srebrzony i oksydowany, bicie stemplem, średnica: 69,9 mm

niesygnowany; projekt: Sławomir Micek, wytwórnia: Mennica Polska S.A., 2012 rok; nakład: 1263 egzemplarze

emitent: Krajowa Izba Radców Prawnych

Literatura:

Elektroniczny katalog medali Mennicy Polskiej S.A., https://www.mennica.com.pl/_files/1501931 [dostęp: 21.02.2024].

16. I Kongres Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej w Poznaniu

Awers: Logo Krajowej Rady Notarialnej – kolumna opleciona polską flagą z napisami, u góry: NOTARIAT / RZECZYPOSPOLITEJ, u dołu: LEX EST / QUOD NOTAMUS [To, co piszemy, stanowi prawo]. Poniżej daty: 28.IV-1.V. W otoku: * I KONGRES NOTARIUSZY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

Rewers: Tarcza z herbem Poznania. Niżej napis: POZNAŃ / 1993.

brąz, lany, średnica: 45,3 mm

niesygnowany; projektant i wytwórnia nieokreśleni, 1993 rok; nakład nieokreślony

17.
Za zasługi dla prokuratury PRL

Awers: Napis poziomo, w pięciu wierszach: ZA / ZASŁUGI / DLA PRO- / KURATURY / P.R.L.

Rewers: Orzeł – godło PRL. Z prawej strony napis: PROKURATURA / P.R.L. / W SŁUŻBIE / NARODU / I PARTII.

brąz, lany, średnica: 85,7 mm

niesygnowany; projektant i wytwórnia nieokreśleni, 1974 rok; nakład nieokreślony

18. Oznaka funkcyjna sędziego Sądu Królewsko-Polskiego

Awers: Na emaliowanym na amarantowo tle Orzeł na wieńcu z liści dębowych, wsparty na prostokątnej tabliczce z napisem: SĄDY / KRÓLEWSKO POLSKIE.

Rewers: Negatyw awersu. Słupek z nakrętką. Sygnatura na nakrętce: S. LIPCZYŃSKI / GRAVEUR / VARSOVIE / 149 MARSZAŁKOWSKA.

mosiądz srebrzony i złocony, amarantowa emalia, wymiary: 73,5 x 63,8 mm

Zakład Stanisława Lipczyńskiego w Warszawie, wzór 1917 rok

Literatura:

Sawicki Z., *Znaki funkcyjne urzędników służb i straży na ziemiach polskich XIX-XX w.*, Warszawa 2015, s. 170–173.

19. Oznaka funkcyjna sędziego Sądów Rzeczypospolitej Polskiej

Awers: Na emaliowanym na amarantowo tle Orzeł na wieńcu z liści dębowych, wsparty na prostokątnej tabliczce z napisem: SĄDY / RZECZYPOSPOLITEJ / POLSKIEJ.

Rewers: Słupek z nakrętką. Sygnatura na nakrętce: S. LIPCZYŃSKI WARSZAWA.

mosiądz złocony, amarantowa emalia, wymiary: 73 x 64,5 mm

Zakład Stanisława Lipczyńskiego w Warszawie, wzór 1919 rok

Literatura:

Sawicki Z., *Znaki funkcyjne urzędników służb i straży na ziemiach polskich XIX-XX w.*, Warszawa 2015, s. 177.

20. Sądy Rzeczypospolitej

Awers: Łańcuch sędziowski z literami RP i Orłem w koronie. U dołu, półkuliście, wzdłuż krawędzi napis: LEX VERITAS IUSTITIA [Prawo Prawda Sprawiedliwość]. Sygnatura projektanta i wykonawcy: ligatura ZS oraz znak Mennicy Państwowej w Warszawie.

Rewers: Personifikacja Sprawiedliwości. Z prawej napis: NEMINEM / CAPTIVABIMUS / NISI IURE / VICTUM EST / 1425 . 1791 . 1996 [Nikogo nie uwięzimy bez wyroku sądowego].

tombak srebrzony i oksydowany, bicie stemplem, średnica: 70 mm

projekt i wykonanie: Zbigniew Stasik, wytwórnia: Mennica Państwowa w Warszawie, 1996 rok – wznawiany w 2004, 2007, 2008 i 2010 roku; pierwszy nakład: tombak srebrzony i oksydowany – 50 egzemplarzy, tombak patynowany – 500 egzemplarzy

emitent: Ministerstwo Sprawiedliwości

Literatura:

Bylicki T., *Medale Mennicy Państwowej 1997*, Warszawa 2000, s. 132, poz. 136.
Paszko O., *Medale Mennicy Państwowej 1946–2010*, Łódź 2011, s. 310, poz. 124/96.

21. 70-lecie Sądu Najwyższego 1918–1988

Awers: Rewers: Personifikacja Sprawiedliwości. W otoku napis: SĄD NAJWYŻSZY) (POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ.

Rewers: Łańcuch sędziowski z Orłem oraz napis: 70 LAT / SĄDU / NAJWYŻSZEGO / 1918–1988. Niżej sentencja: SPRAWIEDLIWOŚĆ JEST / OSTOJĄ MOCY I TRWAŁO / ŚCI RZECZYPOSPOLITEJ.

tombak patynowany, bicie stemplem, średnica: 69,4 mm

niesygnowany; projekt: Janina Barcicka, wytwórnia: Mennica Państwowa w Warszawie, 1988 rok; nakład: 300 egzemplarzy

emitent: Biuro Prezydialne Sądu Najwyższego

Literatura:

Kamiński M., *Medale Mennicy Państwowej 1984–1988*, Warszawa 1990, s. 393, poz. 775.
Paszkwycz O., *Medale Mennicy Państwowej 1946–2010*, Łódź 2011, s. 217, poz. 6/88.

22.

Sąd Najwyższy RP

Awers: Widok frontowej elewacji budynku Sądu Najwyższego. Niżej, z lewej, napis: SĄD / NAJWYŻSZY / RP; z prawej: IUS EST ARS BONI ET AEQUI [Prawo jest sztuką czynienia tego, co dobre i słuszne]. W polu centralnym przezroczysta wkładka z godłem Rzeczypospolitej.

Rewers: Trzy postacie kobiece przed stylizowaną bramą, w centrum której znajduje się godło Rzeczypospolitej w przezroczystej wkładce.

tombak patynowany, wkładka z przezroczystego materiału (szkło), odlew, zielona patyna, wymiary: 46,4–50,4 x 79,7 mm

projekt: Robert Kotowicz, wytwórnia: Mostostal Warszawa lub Wacław Ganew – „Studio Agau” Stowarzyszenie Polskich Artystów i Plastyków w Krakowie, 2011 lub 2018 rok; nakład: 100 egzemplarzy

emitent: Biuro Prezydialne Sądu Najwyższego

Medal wykonano pierwotnie w Mennicy Państwowej w Warszawie w 2003 roku, w nakładzie: tombak srebrzony i oksydowany – 15 egzemplarzy, tombak patynowany – 30 egzemplarzy; wszystkie egzemplarze mają wkładkę szklaną wykonaną w Hucie Szkła w Krośnie. Według informacji przekazanej przez Pana Krzysztofa Śledzińskiego z Centrum Informacji Sądowej Sądu Najwyższego w 2011 roku firmie Mostostal Warszawa zlecono wykonanie 100 egzemplarzy, a w październiku 2018 roku wykonanie kolejnych 100 powierzono firmie prowadzonej przez Wacława Ganew – „Studio Agau” Stowarzyszenie Polskich Artystów i Plastyków w Krakowie. Publikowany w katalogu egzemplarz powstał poza Mennicą. Od medalu menniczego, poza charakterystyczną patyną, wyróżniają go technika wykonania, mniejsze wymiary oraz nieczytelność niektórych detali, w tym sygnatury projektanta.

Literatura:

Paszkowycz O., *Medale Mennicy Państwowej 1946–2010*, Łódź 2011, s. 369, poz. 9/03 (pierwotór).

23. 90 lat Sądu Najwyższego

Awers: Personifikacja Sprawiedliwości na tle frontonu Pałacu Krasieńskich w Warszawie – siedziby Sądu Najwyższego w okresie II Rzeczypospolitej. U dołu daty: 1917–2007, i napis: 90 LAT / SĄDU NAJWYŻSZEGO. Sygnatura projektanta: ligatura RK.

Rwers: Popiersie Stanisława Śrzednickiego, zwrócone w 3/4 w lewo. U dołu napis: STANISŁAW ŚRZEDNICKI / PIERWSZY PREZES / SĄDU NAJWYŻSZEGO / 1917–1922. Znak Mennicy Polskiej S.A.

tombak patynowany, bicie stemplem, średnica: 69,8 mm

projekt: Robert Kotowicz, wytwórnia: Mennica Polska S.A., 2007 rok; nakład: 220 egzemplarzy

emitent: Sąd Najwyższy

Błąd w nazwisku na rewersie – powinno być Śrzednicki.

Literatura:

Paszkowycz O., *Medale Mennicy Państwowej 1946–2010*, Łódź 2011, s. 390, poz. 35/07.

24. 100-lecie Sądu Najwyższego Rzeczypospolitej Polskiej

Awers: Kolumna, na niej ukosem wstęga oraz oznaka funkcyjna sędziego Sądów Rzeczypospolitej Polskiej w okresie międzywojennym. U dołu napis: SĄD / NAJWYŻSZY / RZECZYPOSPOLITEJ / POLSKIEJ / 1917-2017. Sygnatura projektanta: ligatura RK oraz znak Mennicy Polskiej S.A.

Rewers: Kolumna, na niej ukosem wstęga i napisy: COGITA / TIONIS / POENA / M / NEM / O PATIT / UR, niżej: NIKOGO NIE KARZE SIĘ / ZA JEGO MYŚLI.

tombak srebrzony i oksydowany, bicie stemplem, wymiary: 72,8 x 61 mm

projekt: Robert Kotowicz, wytwórnia: Mennica Polska S.A., 2015 rok; nakład: 450 egzemplarzy

emitent: Sąd Najwyższy

Literatura:

Elektroniczny katalog medali Mennicy Polskiej S.A., https://www.mennica.com.pl/_files/1501940 [dostęp: 21.02.2024].

25.
**Odnaka pamiątkowa
100-lecie Sądu Najwyższego
Rzeczypospolitej Polskiej**

Awers: Kolumna, na niej ukosem wstęga oraz oznaka funkcyjna sędziego Sądów Rzeczypospolitej Polskiej w okresie międzywojennym. U dołu napis: SĄD / NAJWYŻSZY / RZECZYPOSPOLITEJ / POLSKIEJ / 1917-2017. Sygnatura projektanta: ligatura RK.

Rwers: Słupek z zatrzaskiem. Sygnatura MET oraz znak Mennicy Polskiej S.A.

tombak srebrzony i oksydowany, bicie stemplem, wymiary: 21,0 x 17,5 mm

projekt: Robert Kotowicz, wytwórnia: Mennica Polska S.A., 2015 rok; nakład niekreślony

emitent: Sąd Najwyższy

26. 25-lecie Naczelnego Sądu Administracyjnego

Awers: U góry pomiędzy cyframi XXV wpleciony napis: LAT. Niżej splecione ozdobne litery NSA i napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA. U dołu godło Rzeczypospolitej. W otoku napis: NACZELNY SĄD ADMINISTRACYJNY.

Rewers: Na tle stylizowanej kolumny siedzący orzeł, pod którego szponami znajduje się łańcuch sędziowski z literami RP i godłem Rzeczypospolitej. Po bokach daty: 1980–2005. Z prawej sentencja łacińska: IUS EST / ARS / BONI ET / AEQUI [Prawo jest sztuką czynienia tego, co dobre i słuszne]. Sygnatura projektanta: ligatura RK oraz znak Mennicy Polskiej S.A.

tombak srebrzony i oksydowany, bicie stemplem, średnica: 70 mm

projekt: Robert Kotowicz, wytwórnia: Mennica Polska S.A., 2005 rok;
nakład: 300 egzemplarzy

emitent: Naczelny Sąd Administracyjny

Literatura:

Paszkowycz O., *Medale Mennicy Państwowej 1946–2010*, Łódź 2011, s. 376, poz. 26/05.

27. 25-lecie Naczelnego Sądu Administracyjnego

Awers: Łańcuch sędziowski z literami RP oraz Orłem w koronie – godłem Rzeczypospolitej. Z lewej daty: 1980–2005. W otoku napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA) (NACZELNY SĄD ADMINISTRACYJNY. Znak Mennicy Polskiej S.A.

Rewers: U góry napis, półkole, przy obrzeżu: WOJEWÓDZKIE SĄDY ADMINISTRACYJNE. Niżej, na tle konturu mapy Polski daty 2004/2005 oraz nazwy miast: KRAKÓW / OLSZTYN OPOLE / LUBLIN GLIWICE / GORZÓW WIELKOPOLSKI / SZCZECIN KIELCE / WROCŁAW BIAŁYSTOK / GDAŃSK POZNAŃ / WARSZAWA RZESZÓW / ŁÓDŹ BYDGOSZCZ.

tombak srebrzony i oksydowany, bicie stemplem, średnica: 69,8 mm

niesygnowany; projektant nieokreślony, wytwórnia: Mennica Polska S.A., 2005 rok (?); nakład nieokreślony

emitent: Naczelny Sąd Administracyjny

Medal nienotowany w katalogach medali Mennicy Polskiej S.A.

28. Zasłużony dla Wymiaru Sprawiedliwości – Bene Merentibus Iustitiae

Awers: W rzeźbiarsko modelowanym polu centralnym symbol Krajowej Rady Sądownictwa. W otoku napis: KRAJOWA RADA SĄDOWNICTWA. Sygnatura projektanta: ligatura ABW oraz znak Mennicy Polskiej S.A.

Rewers: W rzeźbiarsko modelowanym polu personifikacja Sprawiedliwości ukazana na wprost. W otoku napis: BENE MERENTIBUS IUSTITIAE [Dobrze Zasłużonym dla Sprawiedliwości].

tombak patynowany, bicie stemplem, średnica: 77,5 mm (z zawieszka na wstążkę 82,9 mm)

projekt: Anna Beata Wątróbska-Wdowiarska, wytwórnia: Mennica Polska S.A., wzór ze wstążką 2014 rok; nakład nieokreślony

emitent: Krajowa Rada Sądownicza

W 2008 roku w Mennicy Polskiej S.A. powstał także medal bez zawieszki – średnica: 70 mm – w nakładzie 100 egzemplarzy. Wariant z zawieszka nie jest notowany w katalogach medali Mennicy Polskiej S.A.

29.
**Odznaka pamiątkowa
Zasłużony dla Wymiaru Sprawiedliwości
– Bene Merentibus Iustitiae**

Awers: W rzeźbiarsko modelowanym polu personifikacja Sprawiedliwości ukazana na wprost. W otoku napis: BENE MERENTIBUS IUSTITIAE [Dobrze Zasłużonym dla Sprawiedliwości].

Rewers: Słupek z zatrzaskiem. Sygnatura MET oraz znak Mennicy Polskiej S.A.

tombak patynowany, bicie stemplem, średnica: 22,3 mm

projekt: Anna Beata Wątróbska-Wdowiarska, wytwórnia: Mennica Polska S.A., 2014 rok; nakład nieokreślony

emitent: Krajowa Rada Sądownictwa

Odznaka nienotowana w katalogach mennicy Polskiej S.A.

30. Rzecznik Praw Obywatelskich

Awers: Stylizowany Orzeł w koronie z szalkami wagi. W otoku napis: RZECZNIK PRAW) (OBYWATELSKICH.

Rewers: W okręgu, na gładkim tle, Orzeł w koronie – godło Rzeczypospolitej. W otoku napis: RZECZPOSPOLITA) (POLSKA. Znak Mennicy Państwowej w Warszawie.

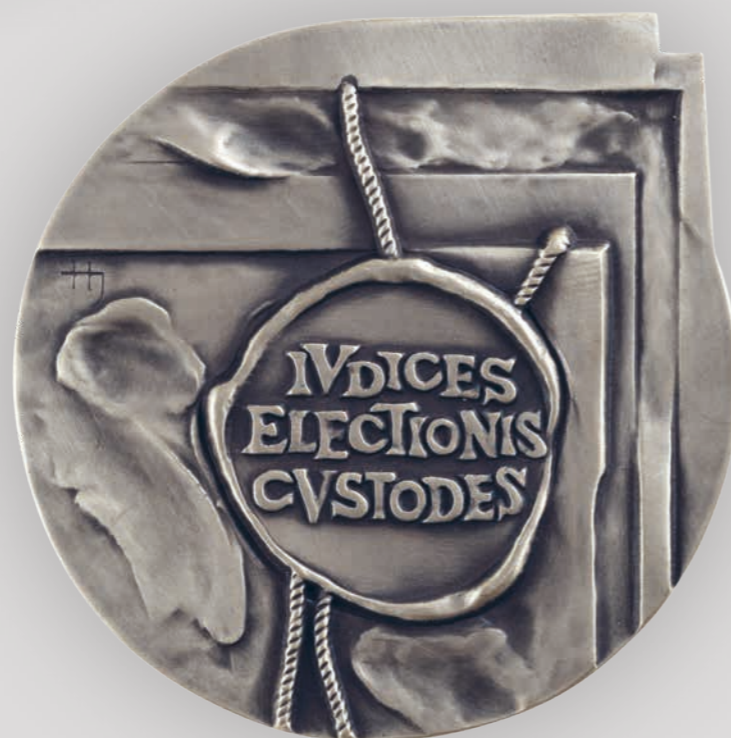
tombak patynowany, bicie stemplem, średnica: 69,5 mm

niesygnowany; projekt: Stanisława Wątróbska, wytwórnia: Mennica Państwowa w Warszawie, 1993 rok – wznowiony w 2003 roku; nakład pierwotny: tombak srebrzony i oksydowany – 250 egzemplarzy, tombak patynowany – 250 egzemplarzy; nakład wznowiony: 100 egzemplarzy

emitent: Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich

Literatura:

Kamiński M., *Medale Mennicy Państwowej 1991–1993*, Warszawa 1994, s. 167, poz. 309.
Paszkowycz O., *Medale Mennicy Państwowej 1946–2010*, Łódź 2011, s. 271, poz. 77/93.

31. 10-lecie Państwowej Komisji Wyborczej

Awers: Stylizowany Orzeł w koronie i karta dokumentu z napisem: PAŃSTWOWA / KOMISJA / WYBORCZA. Znak Mennicy Polskiej S.A.

Rewers: Stylizowana, przesznurowana karta dokumentu opatrzona pieczęcią z łacińską sentencją: IVDICES / ELECTIONIS / CVSTODES [Sędziowie strażnikami wyborów]. Sygnatura projektanta: ligatura HJ

srebro, bicie stemplem, wymiary: 62,0 x 70,5 mm

projekt: Hanna Jelonek, wytwórnia: Mennica Państwowa w Warszawie, 2000 rok;
nakład: srebro – 50 egzemplarzy, tombak srebrzony i oksydowany – 500 egzemplarzy

emitent: Krajowe Biuro Wyborcze

Literatura:

Paszkowycz O., *Medale Mennicy Państwowej 1946–2010*, Łódź 2011, s. 351, poz. 64/[20]00.

32. 400. rocznica powstania Trybunału Koronnego w Lublinie

Awers: Popiersie króla Stefana Batorego (1576–1586) na wprost, w magierce ze szkofią. Przedstawienie rozdziela napis: STEFAN – BATORY. Sygnatura projektanta: spleciony monogram EG. Znak Mennicy Państwowej w Warszawie.

Rewers: Karta dokumentu z napisem: JUDICIA / GENERALIA / TRIBUNALIS / REGNI / TERRAE / LUBLINENSIS / – 1578 – [Sąd Trybunału Głównego Koronnego Ziemi Lubelskiej]; przesnurowana u dołu z pieczęcią z Orłem w koronie i herbem Batorów na piersiach. Z prawej, wzdłuż krawędzi, napis: W 400 ROCZNICE – LUBLIN . 1978.

tombak patynowany, bicie stemplem, średnica: 69,6 mm

projekt: Edward Gorol, wytwórnia: Mennica Państwowa w Warszawie, 1978 rok;
nakład: tombak srebrzony i oksydowany – 400 egzemplarzy, tombak patynowany – 800 egzemplarzy

Literatura:

Kopydłowska A., *Medale Mennicy Państwowej w Warszawie 1974–1978*, Warszawa 1979, s. 141, poz. 518.
Paszkożyż O., *Medale Mennicy Państwowej 1946–2010*, Łódź 2011, s. 123, poz. 38/78.

33. Trybunał Konstytucyjny

Awers: Siedziba Trybunału Konstytucyjnego w otoczeniu drzew. U góry i dołu napis półkoleścian, przy obrzeżu: TRYBUNAŁ) (KONSTYTUCYJNY. Znak Mennicy Państwowej w Warszawie.

Rewers: Na fakturowanym tle stylizowany portal, a w nim napis: IUS / CIVI / TATIS / FUNDA / MENTUM [Prawo podstawą państwa].

tombak patynowany, bicie stemplem, średnica: 70 mm

niesygnowany; projekt: Hanna Szmalenberg, wykonawca: Marek Moderau, wtywnia: Mennica Państwowa w Warszawie, 1996 rok; nakład: 500 egzemplarzy

Literatura:

Bylicki T., *Medale Mennicy Państwowej 1996*, Warszawa 1998, s. 217, poz. 133.
Paszkwycz O., *Medale Mennicy Państwowej 1946–2010*, Łódź 2011, s. 308, poz. 104/96.

34. XI Konferencja Europejskiego Prawa Konstytucyjnego

Awers: Na rzeźbiarsko modelowanej powierzchni napis: XITH CONFERENCE / OF THE EUROPEAN / CONSTITUTIONAL / COURTS / WARSAW 16 . 20 V 1999 / TRYBUNAŁ / KONSTYTUCYJNY. U dołu stylizowany portal z literami TK oraz znak Mennicy Państwowej w Warszawie.

Rewers: Na plastycznie modelowanym tle Zamek Królewski i kolumna Zygmunta w Warszawie. Sygnatura projektanta: ligatura HJ.

tombak srebrzony i oksydowany, bicie stemplem, średnica: 60 mm

projekt: Hanna Jelonek, wytwórnia: Mennica Państwowa w Warszawie, 1999 rok;
nakład: 350 egzemplarzy

emitent: Biuro Trybunału Konstytucyjnego

Literatura:

Paszkowycz O., *Medale Mennicy Państwowej 1946–2010*, Łódź 2011, s. 337, poz. 40/99.

35. Trybunał Konstytucyjny

Awers: Na rzeźbiarsko modelowanej powierzchni Orzeł w koronie – godło Rzeczypospolitej, niżej napis: TRYBUNAŁ / KONSTYTUCYJNY. Sygnatura projektanta: ligatura HJ oraz znak Mennicy Państwowej w Warszawie.

Rewers: Na rzeźbiarsko modelowanym tle personifikacja Sprawiedliwości w profilu w lewo, z opaską na oczach i wagą. Z lewej, u góry, poziomy napis: IVS / CIVI - / TATIS / FVNDA - / MENTVM [Prawo podstawą państwa].

tombak srebrzony i oksydowany, bicie stemplem, średnica: 45 mm

projekt: Hanna Jelonek, wytwórnia: Mennica Państwowa w Warszawie, 1998 rok;
nakład: 200 egzemplarzy

emitent: Trybunał Konstytucyjny

Literatura:

Bylicki T., *Medale Mennicy Państwowej 1998*, Warszawa 2002, s. 96, poz. 25.

Paszkowycz O., *Medale Mennicy Państwowej 1946–2010*, Łódź 2011, s. 324, poz. 26/98.

36. 20 lat Trybunału Konstytucyjnego

Awers: Fragment trzech kolumn. Napis: 20 LAT / TYBUNAŁU / KONSTYTUCYJNEGO. Słowo LAT wpisane w drugą cyfrę napisu. Sygnatury projektanta i wykonawcy: ligatura AD i AN.

Rewers: Na tle rzeźbiarsko modelowanej powierzchni łańcuch sędziowski z literami RP i Orłem w koronie – godłem Rzeczypospolitej. Poniżej napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA / JEST DEMOKRATYCZNYM / PAŃSTWEM PRAWNYM. Znak Mennicy Polskiej S.A.

tombak srebrzony i oksydowany, bicie stemplem, średnica: 70 mm

projekt: Aldona Dawid, wykonawca: Andrzej Nowakowski, wytwórnia: Mennica Polska S.A., 2006 rok; nakład: 350 egzemplarzy

emitent: Biuro Trybunału Konstytucyjnego

Napis na rewersie jest cytatem z art. 2 Konstytucji RP.

Literatura:

Paszkowycz O., *Medale Mennicy Państwowej 1946–2010*, Łódź 2011, s. 382, poz. 11/06.

37. Trybunał Konstytucyjny (wersja w języku polskim)

Awers: Stylizowany portal siedziby Trybunału Konstytucyjnego w otoczeniu kolumnady. Powyżej, na frontonie napis: TRYBUNAŁ / KONSTYTUCYJNY.

Rewers: Stylizowane wnętrze sali posiedzeń Trybunału Konstytucyjnego. Z prawej strony herb Rzeczypospolitej, u góry napis: PRZYRODZONA I NIEZBYWALNA GODNOŚĆ / CZŁOWIEKA STANOWI ŹRÓDŁO WOLNOŚCI / I PRAW CZŁOWIEKA I OBYWATELA. Sygnatura projektanta: ligatura RK oraz znak Mennicy Polskiej S.A.

tombak srebrzony i oksydowany, bicie stemplem, wymiary: 46,5 x 73 mm

projekt: Robert Kotowicz, wytwórnia: Mennica Polska S.A., data wykonania i nakład nieokreślone

emitent: Biuro Trybunału Konstytucyjnego

38. 25-lecie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) w Luksemburgu

Na bryle w formie przezroczystego prostopadłościanu emblemat Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej – waga z mieczem na tle księgi, z napisem CVRIA i gałązkami laurowymi u dołu. Poniżej napis: LUXEMBURG. Z prawej poziomo napis: TRIBUNALE DE / L'UNION EUROPÉENNE / 25 ANS / 1989-2014.

żywica syntetyczna, napisy i wyobrażenie wypalone laserowo, wymiary: 80 x 50 x 50 mm

niesygnowany; projektant i wytwórnia nieokreśleni, 2014 rok; nakład nieokreślony

Opracowanie opisów obiektów
Tomasz Markiewicz, Ferdynand Rymarz

Konsultacje merytoryczne
Tomasz Bylicki

Redakcja językowa i korekta
Magdalena Janik, Damian Szandecski, Kinga Wyskiel

Projekt graficzny
Karol Grzywaczewski

Fotografie
Emilia Kaczanowska

Na wystawie zaprezentowano eksponaty z kolekcji sędziego Ferdynanda Rymarza,
Izby Adwokackiej w Lublinie, Muzeum Narodowego w Lublinie

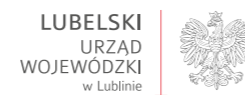
Druk
Akapit, Lublin

Copyright by Muzeum Narodowe w Lublinie 2024
Copyright by Okręgowa Rada Adwokacka w Lublinie 2024

ISBN 978-83-66925-63-2

Muzeum Narodowe w Lublinie
ulica Zamkowa 9, 20-117 Lublin
www.mnwl.pl

Okręgowa Rada Adwokacka w Lublinie
Aleje Raclawickie 8, 20-037 Lublin
www.ora.lublin

**PATRONAT
HONOROWY**

PREZYDENT MIASTA LUBLIN
KRZYSZTOF ŻUK

PROJEKT ZREALIZOWANY
DZIĘKI WSPARCIU
MIASTA LUBLIN

Izba Adwokacka
w Lublinie